

Dispp. Thh. Vol. 1.

Oelth 61 Q (1-34)

2
3
4
5
6
7
8
R

In sancto nomine JESU!
ΣΧΟΛΙΟΝ:

Sive
POSITIONES,

DE ARIS
VEL ALTARIBVS,
SCHOLASTICÆ:

quas divinâ præeunte
LVCE & DVCE,
PRÆSIDE,

JOHANNE BOTSACCO, D.
Gymnafii Dantiscani Rectore, & Ecclesiæ
ad S. Trinitatem Ministro

*Exercitii ergò defensandas,
in Gymnafio Dantisc: suis proponit
συμμαθηταῖς*

HENRICUS MÖLLENHOFF, LUBECENSIS,
ad diem XXV. Novemb: An: 1632.
VII

✿*****
DANTISCI, ab

Typis GEORGII RHETII, Illust: Reipub: & Gymn: Typographi.

Quadrigæ

VIRORUM

Perquam

NOBILISSIMORVM, MAGNIFI-
CORVM^{M₃}

DN. EGGERTO à KEMPEN,
Consuli Gedani Regii vigilantissimo,
Protoscholarchæ merentissimo.

DN. TIDEMANNO GIESEN,

DN. WALTHERO ROSENBERGIO,

DN. DANIELI FALCKEN,

Regiæ Reip. Gedanæ Senatoribus graviss.
& Scholarchis itidem merentis-
simis,

Dn. Dn. Dn. Dn. Mæcenatibus suis

hanc de ARIS, pro aris
syllogen thesium
gratæ mentis E.

D. O.

PRÆSES
& RESPONDENS.

I. S. N. J.!

Προούλιον.

Scholasticam disquisitionem, de *ALTA-*
RIBVS, domi nostræ natam, atq̄ exer-
cizio disputatorio nostris destinatam, bene-
dicente Domino, instituturi sumus, per quandam
thesum mixturam: (de nomine *Altarium*, deq̄
variis, ad hanc materiam, spectantibus problema-
tis) partim, ut veritatem eliciamus, vel illustri-
orem reddamus; partim, ut nostræ fidei commis-
sam iuventutem, in penitiorum exercitiorum ady-
ta introducamus; sine quibus illa, de quibus Apo-
stolus, αἰσθητήρια ἐγγεγυμνασμένα, Hebr:
5. v. 14. minimè contingunt. Igitur quod ex offi-
cio molimur, quod optimo scopo, quod boni quique
probabunt, id aggredimur strenuis manibus, in
Domino, calenti mentis gemitu:

Christe, altare meum; tibi vota calentia fundo,
Duc, quæso nostros, ad tua verba, pedes.
Si tuus ignis erit, tenebratâ in, pectoris, arâ,
Nunquam me in tenebras devius error ager.
Christe, tuo nutu, ventis dare vela, jubemur.:
Te duce, non tristes, prora petet scopulos.
AMEN.

A 2

SVM-

S V M M A R:

1. Altarium nomen varium. 0. 1. 5.
2. Origo. 6.
3. Abusûs. 7.
4. Controversia de altari suffitûs; ejusque figurâ. 8. 9.
5. Conspurcatio Satanica. 10. 17.
6. Achab, ut peccarit destruendo altaria? 17.
7. Varii eorum abusus, apud Pontific: 18. 23.
8. Locus & Situs in V. & N. T: 24. 25.
9. Ornatus. 26.
10. Damnata à Manichæis. 27.
11. An requirant sacrificia? 28. 30.
12. Non demolienda. 31. 35.
13. Non sunt custodia. 36.
14. Quid ara ignoti DEI? 37. 38.
15. An struenda in honorem sanctorum? 39.
16. Quomodo peccata in cornibus altarium scribantur? 45.
17. Monita practica. 46. 50.

THESIS I.

Em à nomine auspicamur: utilisimâ scilicet τῆ
 ἡοδιδασκαλία. Altare (1) dicitur, Misbeach (à
 radice Sabach) quod frequens est S. literis nomen.
 Altaris naturam plerumq; exprimit adjectum substanti-
 vum; v. terra, aris: Exod. 20. 24. 2. Reg. 16. 15. Radi-
 cem dictam significare in genere mactationem, sive in
 sacrificiis, sive aliàs etiam frequentatam, ex inductione lo-
 corum patet quorundam, non diffitente Elia. Vide Mercer:
 in Lex. (2) Gracis, à θύω, dicitur θυσιαστήριον. Hinc rectè
 Phavorinus θυσιαστήριον τὴν θυσίαν τηρεῖν. Altare dicitur,
 quod fervet sacrificium: Vocatur quoq; βωμὸς,
 (quanguam illa vox amplioris sit significationis. Vide Vari-
 num l. d. nam & nemus & delubrum notat, ut R. Constan-
 tino placet in Lex:).

2. (3) Latinis altare, quasi alta ara, in quâ ignis ado-
 lebatur. Solebant enim Ethnici dijs superis in edificijs à ter-
 rà exaltatis, sacra facere. Confer Raphael de la Torre fol. 16. in
 q. 94. Thom. dijs terrestribus in terra; dijs inferis in effos-
 sa terra: Vnde Servius distinguit inter aras, quæ & infe-
 rorum erant: altaria tantum superiorum Deorum, ut non
 semel liquet è Virgil. lib: Nempe, vide sædam τὴν πολυθεῖ-
 ῶντα (multitudinem Deorum) vide mentium τὴν μαβαίω-
 ῶντα: (profanitatem)! Vide in eligendo loco superstiti-
 onem! nempe, quia vix ullus error solus est!

3. Alij aram dici tradunt ab arendo, quòd frumenta
 ibi secta arescant. Varro lib. 4. de Lat. L. Alij ab ardore
 derivant: alij à Graca voce ἀρα qua preces notat. Alijs hac
 placet originatione, quod ara sit dicta ab altum & anfa, quia
 sacerdos solebat aram tenere sacrificans: Vide Varronem i-
 ta interpretantem lib. 5. rerum divinarum, & Servium
 in Vergil, & Macrobi: lib. 3. Satyr. Vide For, Rom. in V.

De nomine
 Altaris, aræ.
 apud
 Hebræos.

Græcos.

Latinos.

Vocis ambi-
 guit:

A 3

Ara

Ara: alijs ara, quasi area. Durandus lib. 1. c. 2. Ration.

4. Nonnunquam mensa ponitur pro altari: & contra. Vnde ἱερὸν ἑστῆσαν vocarunt tempore Antonini Magni. Vide Sozomen: lib. 6. cap. 5. idē ex eo, quia solebant Christiani sua dona offerre, ex quibus panis evch. sumebatur, quem solebant vocare Apagas, mentione veterum Patrum illustratas. Tertull. Apologet: c. 39. fol. 69. (& Judam: v. 12. Epistol:) quas sine dubio convivij Gentilium, Φιλία dictis, & fœdissimis Gnosticorum Agapis (Adi Epiphan: hares. 26.) opponebant Christianeophyti.

5. Aliquando altare ponitur pro cultu in altari vel doctrina: Ita Cypriano, altare adversus altare erigere, est aliena à fide docere. Et Ps. 26. v. 6. Circumdare altare, notat exhibere DEO gratos cultus per metonymiam: cum nō liceret attingere altare nisi competenti. Num: 18. v. 1. 2. 3. non sine insigni figurā in Christum.

De origine
ararum.

6. Ceterum altarium originem ritui sacrificiorum coarvam asserimus, cum B. Luthero in cap. 4. Genes. (quavis nonnulli primum altare Noacho tribuant ut Durand: lib: 1. c. 2. Rat: Adi Torniell: in Annalibus ad annum mundi 1657. n. 6.) in V. Testamento, in quo valet sacrificij & aræ ἑστῆσαν vel correlatio, sive Patriarchas, Adamum Genes. 4. sive Noachum Genes. 8. 20. c. 12. 7. c. 26. 25. & c. sive Mo- sen Exod. 17. 15. respiciamus: quorum hic altare Domino edificavit, gratitudinis monumentum & veritatis apparitionis demonstranda ergo, sicuti & Exod. 3. v. 12. fecit. Licebat hoc Moysi facere, ut Propheta, alijsq; Prophetis: non licuit alijs facere: nec licebit, etiamsi Papa sit, quoniam Propheta & immediatē vocatus non sit. Nullius ergo hominis est, novum instituere cultum: nullius bone intentionis opus, hoc est, sacrificare: cum Abel & alij ex fide sacrificaverint: Fidei verò lucifer verbum est: verē dixit Luther: in c. 4. Genes. Quando

7. Quando Spiritus S. homicidam à suo altari evel-
lendum monet Exod. 21. 14. indicat hoc liquidò, divina ju-
stitia improbari eam, qua nonnunquam per asyla probatur,
homicidiorum impunitatem. Vide 1. Reg. 1. v. 53. hujus
præcepti exemplum: Verùm quomodo quis hæc cum illa In-
nocentij tertij voce conciliabit, qua est in decret: Tit: de Im-
munit: Eccl: CAP: Inter alia. NEMO AB ECCLESIA
RAPIATUR, quantumvis GRAVIA commiserit.?
Hæc Innocentius pro nocentibus, contra innocentes.

8. Quæri solet, altare suffitus ubi fuerit? Nam Ex-
od. 30. v. 6. dicitur positum fuisse ante velum: quod erat
ante arcam. Contra Hebr. 9. v. 4. dicitur, sanctum sancto-
rum aureum habuisse thuribulum.

Rz. Duplex erat velum, Primum quo exterior pars
sancti (continens lucernam, mensam & panes propositionis)
ab interiori, in quâ fuit altare suffitus, distinguebatur. Se-
cundum erat, sancti sanctorum, inter quæ duo vela, in san-
cto, fuit altare suffitus, & de hoc loquitur ad Hebræos autor,
& hoc velum scissum est. Matth. 27. v. 51. De argumen-
tis secus sentientium solvendis facile erit negotium. Vide
Torniel: ad annum 2544. n. 68.

9. Fuit præterea altare thymiamatis, Exod. 30. v. 1.
2. Christi typica præfiguratio. Ligna & aurum duas natu-
ras; Impositio odoramentorum, nostram in Christo fidei sta-
bilitatem notat, profundentem suas preces. Vide Apoc. 5. v.
8. Psal. 141. 2. Vide D. Rungium in cap. 30. Exodi. D. Chy-
traeum. Ribber. de templo.

10. Caterùm altarium, ritusq; sacrificandi modum, Aræ victimis
utut disertè suo populo tradidisset Dominus, diu in eodem humanis cõ-
servatum, donec omne, quicquid Mosaica erat pedagoga spurcata.
gias ad Christum, illum omnium sacrificiorum scopum, ipso
corpore adventante, Hebr. 10. v. 1. abrogaret; Attamen
jam

jam tūm V. Testamenti seculo, sanctissimæ hæc DEI præcep-
 tionēs, spreta neglectæq; jacuerunt, postquam mundi filij
 spernentes, verā agnitionis lucem, tenebras secuti sunt, &
 Diabolo nefanda xaxozndia Patriarcharum ritus atq; sa-
 crificia representanti, morem geserunt, (Peuc. de divinat.)
 Qui varijs modis filios incredulitatis ludificatus, eisdem de
 victimis pestiferas opiniones instillavit. Vide Andr. Scot-
 tum de Dijs & sacrific: Joh. Seldeni de Dijs Syrorum. Peu-
 cerum de Divinat: mox dict. Luther: in c. 4. Genes: p.
 212. a.

II. Humanas sanè victimas adolendas esse, non potu-
 it non ille docere, qui est homicida ab initio Joh. 8. non potuit
 non prohibere, qui est misericors & amator vitæ ab æterno.
 Deut. 12. v. 31. Psal. 106. v. 37. Deut 32. 17.

12. Faceffant ergò impudentia Manichæorum, Valen-
 tinianorum, Marcionitarum, labia, DEVM V. Testamen-
 ti malum & crudelem blasphemè appellantia. Vide Augu-
 stin. q. 49. super lib: Judic.

13. Mandatum Abrahamo datum, non erat ferium
 sed exploratorium: nec probat τὸς ἀθεωποδοσίας: sed nec
 Martyrum mors pretiosa in oculis Dei: nec factum Iephihæ
 Genes. 22. filiam offerentis, uti quibusdam placet: nam adhuc sub ju-
 Psal. 116. 15. dice lis est, verene filiam immolavit? Hieronymus in cap. 7.
 Judic. II. Jeremia distinguit inter sacrificium quod Deo non placuisse,
 & animum sacrificantis, quem placuisse arbitratur. Vide-
 bimus de hoc in discursu.

14. In perniciosum hunc τῆς ἀθεωποδοσίας errorem
 Hieronym. Tom: 5. Judæos quoq; lapsos esse per Idolum Moloch, sacra scriptura
 lib: 2. in cap. 7. testatur, quando in Tophet altaria adificarunt. De nomi-
 Jerem. nis Tophet derivatione ancipites sunt Grammaticorum
 Lyræ. cura, nobis non enodanda. Idoli nomen Moloch fuit (a-
 Luther: in idem. 2. Reg. 3. 27. libi vocatum Melchom) non à rad. Laach, sed Malach de-
 I. Reg. II. 5. ductum

ductum, ita ut regem notet, quicquid etiam alijs placeat. 4. Reg. 23. 13.

15. Gentiles quomodo victimis humanis suas quoq; Jerem. 49. 1. contaminarint aras, omni interpretatione notius est. A Amos. I. 15. Phanicibus hunc sacrificandi morem Athenienses accepisse C. Castro in Jerem: lib. 4. histor. nonnullis placet, quod Q. Curtius alicubi significare videtur.

16. Apud Tertullian: Tragica extat hujus Idololatria deploratio. Pratermissis alijs nota est Arelatensis ara (urbis Burgundorum regni primaria) ad quam annis singulis, ipsis Calend: Maij frequens undiq; populus confluent, pro sua salute victimas humanas, trium juvenum publicâ saginatorum pecuniâ toto anno, offerebat, & effusum victimarum sanguinem spargebat. En Diaboli astutiam! id quod de victimis brutorum præscripserat Jehova, de humanis victimis suis mancipijs, filijs contumacia exponens. Vident bonam istorum, quam prætendebant, intentionem? Vident summam, propria sobolis ejurantium amorem, affectuum mortificationem? Neutram tamen Deo charam, acceptam neutram, quia sine ductu verbi susceptam, sine præcepto. Throphimus verò unus 70. discipulorum CHRISTI hunc ritum sustulisse dicitur. R. Gang: d. l. c. 8. 9. Apol. adv. Gentes. R. Ganguinus lib. 9. rerum Gall. fol. 64. b. Ephef. 2. Jerem. 7. Matth. 15.

17. Ceterum horribilis hujus ritus exempla legunt apud Plutarch: Zuing: in Theatr. Tertull: in Scorpiac: Ravis: in officin: ou πολυθυσιας. Nos ad alia.

Cur peccarit Achab destru-
derunt. 3. Reg. 19. cur carpit quod laude dignum videtur? endo altaria Vnum enim altare sanctificaverat DEVS Hierosolymis. 3. Reg. 19. Et gò destruens alia altaria, benè facere videtur? Respond: Rom: II. v. 3. (1) Loquitur de altaribus in excelsis exstructis, quarum sæpè fit mentio. (2) In his, populus Israel veri DEI studiosus, compulsus Tyrannide Regum, prohibitusq; ade Jero-
soly. ni-

B

solymitana, DEO litabat. (3) Has autem aras odio cultus, veri DEI Achab & Jesabel destrui iusserant, non precepti de unâ arâ. Deut. 16. v. 13. divini observantiâ ducti, sed idololatrias furore accensi. (4) Divinam hîc dispensationem notamus, quâ factum, ut in casu necessitatis à verè p̄ys exhibitum etiam in excelsis cultum, gratum habuerit DEUS: nam ante exstructū templū populus in excelsis offerebat DEO: quin etiam duplicia fuisse excelsa, nonnulli non male colligunt ex 1. Reg. 15. v. 14. idq̄ suadet ratio loci 2. Chron: 15. 17. & 1. Reg. 22. v. 44. Ex his patet, justam pi- amq̄ Elia querelam fuisse de Achabo destruente altaria, de industriâ pessimâ.

1. Reg. 3. v. 2.

P. Martyr. in b. l.

Quomodo aras cõtaminēt Pōtificii? 18. Videnda quoq̄ nobis est altarium profanatio Pontificia, quæ fit Misâ. Audiamus Durandum: lib: 4. Ration: c. 1. n. 49. Misfa est nomen proprium, quod significat, Christum misum esse à Patre in hunc mundum. Significat etiam Angelum, qui mittitur, ut per ejus manus hostia offeratur, in sublime altare Domini:) Hæc Durand.

(1.) missificando.

Nos accusamus meritò in Etymologiâ ignorantiam: (nec enim Misfa dicitur à missione CHRISTI vel angeli, sed potiùs à dimissione Catechumenorum. Vide Isidorus: lib: 6. Etym: & Durand. ipsum. d. l. n. 48. Cyprian: ad Antonin:) Vide in doctrina τὴν ἀντιγραφίαν: Semel enim oblatus est Christus in arâ crucis: non offerendus amplius: Hebr: 9. At offerendo contaminant altaria & deturpant: cùm ritus offerendi talis, divinis Scripturis sit adversus: nec altaria N. Testamenti sacrificijs (cesstantibus, unico CHRISTI peractò) sed Sacramentis destinata sint.

(2) Reliquias sub iis cōferendo.

19. Non abs re fuerit, si & istud notaverimus: vix ullum olim altare erectum fuisse, sub quo non sancti alicujus reliquæ conderentur, ut ab illis malorum Spirituum presentia arceretur, Riber: in cap. 6, Apocal, n. 33, Bayus lib. 3. c. 29. Instit,

29. *Instit. Cat. Adi Gualther: in tab. Chronol. Vide de consec: dist. 1. cap. 26. placuit. Verum hoc totum Pontificiarum reliquiarum genus & Scripturis adversum & incertitudinis plenissimum & absurdissimum: Illud, quia nusquam Scriptura cultus rationem sanctorum reliquis annexuit. Istud: quia certam quis mihi fidem fecerit, has veras esse reliquias? cum per fraudem & mendacium saepius Monachorum, invehantur ad stupendam multitudinem, ut jam suo seculo Augustinus libro de opere Monachorum, & Gregor: Magnus lib: 3. Epist. ad Const: Aug: sunt conquesti. Hinc Honorius & Theodosius Imperatores Simoniacum illud reliquiarum commercium peculiaribus a verruncare decretis, adacti sunt. Hoc vero quia non caret ignominia, quod feditas corporis nostri (post sepulturam nempe) aliorum pateat conspectibus. Nec fada Ethnicismi κακογνωσία, cujus mancipia suorum ossa venerabantur. Sic Lacedaemonij ossa Tisameni, Athenienses Thesei apud Zwinger: Unde non veremur dicere, quod Baronius & B. Rhenanus Tom. 2. in notis ad Tertullian. de corona militis fatetur, consulto in gratiam conversorum ex Ethnicismo multa in Ecclesiam introducta esse. Si quis inter ista multa & hunc reliquiarum cultum retulerit, non multum, omnium recte sentientium iudicio, a vero aberrabit.*

20. *Olim non erat sic: Etenim colligebantur ossa & cineres Martyrum in sua dormitoria: Deinde iisdem superstructa ara sunt, ad quas confluebat Ecclesia quotannis.*

Sanguineos fratrum decantatura triumphos seseq; ad paria martyria animatura (vide argumenta persuasoria, apud Tertul: lib: ad Martyres) unde postmodum nata est cultus superstiosissima longè superstitio. Addo & periculosissima.

21. *Nam Gregorius Magnus ait Registri Epistol. 30.*

B 3

lib: 3.

Adde Calvi-
num de reli-
quias.
Bellarm. lib. 2.
cap. ult. de Purgat.
Analys.

Consecratio
altarium.

lib: 3. intolerabile esse & sacrilegum, sanctorum corpora tangere. *Anne ergo intolerabiles censendi Monachi aliqui, annon sacrilegi? Aut non est verum, quod Papa Gregorius scribit: aut reliquiarum nudinatores sunt sacrilegi: aut mihi non satis liquet de mente Gregorij: Addam de reliquiis unum: Eas plerumq; revelatas esse. Ita corpora Gervasij & Protasij, revelata sunt S. Ambrosio, ipso teste, Sigeb: in Chr: Luciano Steph: & Nicodemi &c. Sed quis cordatorum non advertit, Damonis astutiam has apparitiones contigisse. Et hinc ipse Papa, de cons: d. 1. c. placet, reprobat altaria, personna & revelationes patefacta. Nobis cum Christo dixisse sufficiat: Habent Mosen & Prophetas. Luc. 16. Hic insuper miramur nominis divini abusum, in consecratione altarium, Papa frequentatum, qui intincto chrismate pollice, signat cruce, quatuor angulos sepulchri, dicens: Consecratur & sanctificetur hoc sepulchrum in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti. Pax huic domui: Mirum sanctificandi genus! Summo Martyri, inter alios, Mosi à Deo negatum, nullibi in Scripturis mandatam: Sed ex hoc altarium abusu promanant alie superstitiones, cum ita orant Pontificij. Oramus te Domine per merita sanctorum tuorum, quorum reliquiae hinc sunt. Et ut est in Pontificali: Pontifex ita canit cum clericis. Sub altare DEI sedes accepistis: intercedite pro nobis ad Dominum JESUM Christum. Ista Ribera refert in Apoc: 6. cap. Confer Durand: lib. 1. c. 7. n. 1. seq: d. consecrat: dist. 1. c. Altaria.*

22. *En abusum altarium! Ab hoc quod nos liberasti, optime JESU, ideo tibi & altari & hostia nostra gratiarum indesinentium omnia persolvimus!*

Ad nostram revertimur de altaribus disquisitionem. I-
Cornelius à Lapide dicitur, quid Johanni in mentem venit Apoc. 6. animas
in Apoc. 6. Pa- sub altari clamantes introducenti? R. Bellarminus &
ludanus in Vind.
Ribera

Riberi opinantur se ad Apostolorum tempora cultum reliquiarum referre posse, hujus loci Apoc: praesidio freti: Id minime verum est. Nam recentior est cultus reliquiarum, quod Azor fatetur. Alij hinc exsculpunt animarum somnium, D E V M non videntium, ante extremum diem, ut Vigilantius (Calvinus videatur peculiari tractatu) & Graeci quidam voluerunt. Ineptit verò Joachim, altare hoc Ecclesiam Romanam interpretans (ut refert à Lapide in h. l.) Errat quoq; Cornelius à Lapide, cum hunc Apocal. locum In Apoc. 6. fol. 132. cum 4. Esdrae cap. 4. v. 35. confert ineptè, à Sixto Senensi hunc librum rejiciente, satis arietatus: & B. Justinian: in cap. 1. ad. Philip. fol. 241. a.

23. Altaribus libare oscula, est idololatrias se obstrin- Oscula Alta-
rium.
gere crimine. Id fit in ordinario missa à Sacerdote, ut refert Missale Rom. p. 177. col. a. Durand: lib. 4. c. 9. p. 105. Ration. Verum (1) quid est dementia, osculum libare rei inanimata? (2) Eodem modo, olim idoli Baalitici manus osculabantur ejus servi. 3. Reg. 19. v. 18. Idem (3) mos Gentilium erat. Vide Minutium Felicem in Octavio, Apud Arnob. Confer Job. 31. v. 27.

24. In V. T. altaria quae alibi erecta sunt. Sam. 7. c. 16. 1. Chron. 21. 3. Reg. 18. non sine dispensatione extraordinaria erecta sunt: Ita cum Tostato, Epif. Abul. in 1. Reg: 7. q. 7. statuimus. In N. T. sine dubio primitiva Ecclesia pia fuit Altaria versus
Orientem æ-
dificata. Cur?
commonefactio altaria versus Orientem exaedificantis (Vide Lorin: in cap. 1. Actor:)

25. Contrarium tamen refert Socrates de Antiochia Syria, cujus Ecclesiae altare non ad Orientem, sed ad Occidentem spectavit, lib. 5. cap. 22. Vnde (si vera est Socratis narratio) colligimus, ritum vertendi sese inter orandum versus Orientem, aut ex traditione Apostolica non manasse, aut hanc Ecclesiam, longe celeberrimam Apostolicamq;

non observasse ritum Apostolicum: cum Beat. Chama. 26. Referunt Bonifacium 111. primò instituisse, ut erit, ut linteis linteis pannis altaria sternerentur. Polyd. Virgil. lib. 5. c. 6. p. 333. Id si fiat, citra superstitionem, non improbamus, sed panis sterne- cum Ecclesia Veteri frequentamus, quæ ipsa mundo panno a- rentur aræ? ras, sub S. Canam, insternebat. Bullinger. de Orig. Error: cap. 6. fol. 109. a. ita scribit: Veterum aræ caruerunt omni ornatu externo. Tempore cænæ mundo aliquo panno sternebantur.

27. Quomodo altaria damnaverint Manichæi? ut August. lib. 20. contra Faustum cap. 4. & 21. commemorat, quari assolet. Dicendum videtur statuendumq̃.

Manichæorū in altaria o-
dium. (1) quia maximoperè à doctrina Ecclesiæ abhorrebant. Unde etiam fastidiebant aras. Ita de Lucio & ejus asseclis memorat Greg: Nazianz: Orat. 33. in laudem Hieronis, eos aras DEI conspurcasse. fol. 548. D. (2) quia putabant, in Electis suis tantum ritè purgari substantiam DEI malam, quæ sit in escis vel alimentis commixta. August: cap. 46. de heresib. ideò ab altaribus, in quibus vinum & panis proponebatur, abstinebant. (3) quia vinum non bibebant, sed hoc esse fel principum tenebrarum perhibebant. August. d. l. (4) Christum negabant esse verum hominem, sed simulatum, ejusq̃ corpus in stellis ligatum esse. Vide Danaum fol. 970. l. 2. in Augustin. Non ergò mirum, si & altaria & corporis Christi manducationem negaverint: His alijsq̃ de causis abominatos fuisse altaria Manichæos, mihi non est dubium, alij si est, per me licet.

Relatio sacri-
ficii & altaris
quæ?

28. An altarium & sacrificiorum in N. T. perpetua sit relatio? Affirmat Joh. Volckel: lib. 4. c. 12. p. 304. Syntag: de verâ Rel. Zepper: p. 317. de legibus. Musculus fol. 318. Loc. comm: Nahum p. 24. asfert: & Bellar: passim, inde probans Misse sacrificium, nos ita procedimus.

Aræ

29. *Aræ & mensæ longè alio usu spectant ad Levi-Altaria, V. & tismum V. T. quàm quo in N. Testamento usurpantur. Nam N. T. differunt ut illarum erat ad sacrificia relatio, sic harum ad panes pro-materiâ, compositionis, & alia: Ut ergò mensæ non abolenda: Ita nec ob mâ, sine hanc rationem aræ ipsæ.*

Adde, ararum longè aliam fuisse formam, quàm quæ est hodiè, ubi nullum altare comburendis victimis aptum, nec craticulâ instructum est. Vide Torniell. in Annal: Adde & istud: nec materiam nostrorum altarium convenire materia V. T. Nam hæc fiebant vel è terrâ vel ceriè è lapidibus im-politis. Exod. 20. 24. 1. Macc. 4. v. 43. Nostra fiunt è lateribus, coctis lapidibus, è quibus non licebat facere altaria in V. T. Vide Esai 65. v. 3. Hieronym: in h. l. & Bulling: Igitur cum nec materiâ, nec formâ, nec sine nostra altaria cum V. T. altaribus conveniant, nullo modo illa è N. ad V. T. releganda sunt, quod hæctenus altarium hostes non observârunt.

30. *Hinc in primitivâ Ecclesiâ altare erat mensâli- In primitiva gnea & mobilis ob persecutiones: postea lapidea & stataria Ecclesia qua- facta est, fatente Lamberto Daneo lib. 5. de Sacram: cap. lia altaria, 44. (ex Theodor: lib: 3. c. 12. Herm: lib: 5. c. 20. Ambros: lib: 5. de Sacram. c. 1.) Et hinc accidit, ut in scriptura no- men mensæ & altaris pro Synonymis habeantur Malach. 1. v. 7. Es. 65. 11. Prov. 9. 2. Quod contra Bucan: loc: 48. q. Bucan. 1. n. 4. notandum, qui mensas istas ab altaribus differre putat, ex loco Act. 6. v. 2. ubi tamen nomine mensarum non Sacramenta, sed pauperum alendorum cura, cui Apostoli vacare non poterant, intelligitur, ut rectè Calvinus, Bulling: Beza & alij notant. Nos unâ voce & litera liberaq; mente, Totum genus hoc liberum est, cum Augustino dicimus, docemus, & altaria, ut libera, retinemus. Ceterum:*

31. *Num altaria Papalibus quondam sacra, super- Non diruen- stitio- da altaria.*

stitutionibus demolienda vel abroganda? *Magna questionis res est.*

N. contra Zepper. lib: 4. cap. 7. pag. 316. 317. de legib. lib: 4. c. 11. de Sacram: Nahum p. 321. in Postillis: eundem in asfert: Testam. p. 22. Vrsin. Tom: 2. Oper. fol. 45. a. b. Herborn: im Berichte von den Ceremonien. p. 120. seq: Embdens: im Histor: Bericht p. 5. 6. Salomon Sincten in seinem andern Sacramentspiegel p. 55. quibus concinit Samosatenuanus Joh. Volkelius lib. 4. c. 22. de V. R. p. 304. Nostypicum altare in N. T. non agnoscimus. Hac ergo distinctione opus non erat Vrsino Tom. 2. Oper D. Chytrai, nec alijs. Nec præcisè necessitatem altarium urgemus, nec peculiarem altaribus sanctitatem adscribimus, nos libertate Christianâ nixi exemplo Pauli nos erigimus, non iubentis aram ignoto Deo consecratam dirui Actor. 17. Utentis nave, Castoris & Pollucis insignibus ornatâ Actor. 28. v. 11. (ex quibus nihil, ipso Calvino in h. l. iudice, inquinamenti Paulus contraxit) Israëlitarum, qui non demoliti sunt aram Jos. 22. 26. cum de doctrina consensu constaret. Quid? quod ea sit conscientia ratio, quæ cum munda est, nihil ei est immundum. Mundis omnia sunt munda Tit. 1. Rom. 14. Adde quod & Creatura in se bona: etiamsi ijs abusi homines: prætereaq; si rigorose altarium urgeas demolitionem: sequeretur, & templa esse ipsa abolenda, quod etsi Beza in tantum fieri exoptet Resp. 2. ad Colloq. Monpelgart. pag. 39. tamen id Christus non ostendit debere fieri, Templum Hierosolymitanum ingrediens. Sed nec Manasses, nec Macchabeus diruentes aras, simul templa diruerunt, quod Nahum p. 28. asfert. fatetur, probat zepperus d. l.

32. *Lubrica est ratio: Organa Satanæ sunt tollenda. R. Nulla ferè est Creatura, quæ non hominum culpâ & Satha-*

*Sarbana fiat organon malitia. Ergone removenda? ἄτο
 πον. In V. T. Exod: 34. 13. Deut. 12. v. 3. & alibi subverti
 præcepit DEUS aras Gentium. Sed id alienum est. (1)
 quia DEVS unum habebat altare Hierosolymis. Vnde V-
 fias Sacerdos aliud extruendo peccavit 1. Reg. 15. Si lex
 Deut. 12. præcise urgeatur, ipsa quoq; sylva quondam desti-
 nata Idololatricis cultibus abolenda forent ex v. 3. Igitur
 in Deut. d. l. lex quadam specialis solum Israël's populum
 concernens, tradita fuisse, ex v. 1. meritò liquidoq; colligi-
 tur, quod quadantenus J. Wolphius in h. l. agnoscit.*

33. *Sunt, qui existiment, altum esse apud patres al-
 tarium silentium. Verùm enim verò Patres ararum pas-
 sim mentionem injecerunt: Optatus Milevitanus lib: 6.
 contra Parm: circa ann. Christi 365. Tertull: lib. de penit:
 (Quamquam dubitent quidam, esse Tertulliani: tamen vetu-
 sti est autoris) Origenes hom. 10. in Ioh. Tom. 1. Oper. Al-
 tarium fit mentio, cum sacrificium Misa nondum esset in
 usu Can. Apost. 3. 4. Tertull. lib: de penit: Cyprian: lib. 1. epist.
 9. Euseb: lib. 1. cap. 6. demonst: Evang: Ambros. lib 5. e-
 pist. 33. Opt. Milevit. lib. 6. Georg: Nazianz. Orat: in Gor-
 giam. Chrys: hom. 53. ad populum & hom. 20 in post. ad
 Corinth: Hieronym. lib. contra Vigilant. Aug. lib. 8. cap.
 ult. de civit. D E I. G. Nazian. Orat, XXX. fol. 509. in lau-
 des Basilii & alij quos tamen idè castigat. Martyr fol. 707.
 Loc. Com. 5. 21. cap. 12. clasf. 4. Quisquid sit, sine peccato,
 cum libertate, ad exemplum primæ & Ecclesie, aris utimur.*

34. *Verbum de excitandis altaribus, quod nos In Adiapho-
 petit Martyr, part. 3. Gardiner. fol. 521. non proferemus, ris nõ requi-
 quia de Adiaphoris (qualia & sunt altaria) non est opus ritur exēplū
 proferre verbum. Igitur libertatem nostram tuemur, ad Christi, nec
 versum eos, qui istam in dubium vocant, magno magni Lu- Apostolorū.
 theri exemplū, commonefacti, ne pilum quidem cedere vo-
 lentis*

C

lentis

lentis superstitionibus Pontificiorum (quem idè meritò
commendat B. Aretius loco 83. fol. 267.) necessitatem in e-
jusmodi liberis singentibus. Quin etiam, etsi primitiva Ec-
clesia ob persecutiones ad tempus caruit altaribus : tamen
hoc nihil prescribit libertati Ecclesia, quæ potest, ubi diruta
sunt, ex zelo secundum ignorantiam altaria, eadem reedifi-
care & suum jus, libertatemq. suam defendere.

35. Caterum ne te incertet nostra sententia veritas.
Nam Antagonistarum insuper, sapientiores, posse altaria re-
tineri, fatentur. (Vide quanta insit vis VERITATI!).

(1) Altaria olim non fuisse ad usum Missaticum adhi-
bita. Theologi Anhaltini p. 78. anno 1598. in Endlicher
Ableinung wieder die Wittenberger. Verba eorum hæc
sunt. Da die Altar ihren anfang bekommen / sind sie
Cöfessio An- mehrentheil beweglich (gewest) das man sie von einem
tagonistarū. Ort zum andern hat tragen können : Jedoch zum theil
auch unbeweglich / erstlich von Holz / darnach von steinen
(weil die Heyden Pagani genandt / die Donatisten vnd
Arianer den Orthodoxis ihre hölzerne Tisch offit pflegen
vmb zustossen) waren sie zu keinem Aberglauben / oder
Gözendienst / sondern allein zur außspendung des H. A-
bendmals verordnet. Hec Anhaltini. Eadem habet Na-
hum p. 25. in asfert. Testamenti. Nos verò eadem mente, si-
ne, scopo, libertatis jure, quo Ecclesia ante Papatum aris usa
est, eisdem utimur.

(2) Fuisse ante Papatum altaria : Nam tempore Con-
stant: M. fuisse jam extructa, non diffitetur Hospin. lib. 2. c. 6.
p. 98. de templis. Etiam ante Constantinum fatente Hospin.
p. 99. d. Non nego habuisse &c. & pag. 100. Beza respon. 2.
ad acta coll. p. 40. Lapideas aras nonnullis &c. In col. Mom-
pel. p. 409. Consentimus, p. 424. Quod ad alt. p. 425. Io-
docus Naum Pastor Sigēensis in asfertione Testamenti edi-
ta Sigēna 1596. p. 17,

(3)

(3) Nolunt damnare, *Hospin: lib: 2. c. 6. p. 100. de tem-
plis. Bulling: de origine errorum circa cenam. cap. 6. fol. 109.
a. ita inquit:*

Huc pertinet consideratio altariū. Apostolica secula
mensis positis canabāt, ignorabāt aras fixas & lapide ex-
tructas. Nam portatilis mensa magis quadrat exemplo
Christi: statæ verò aræ magis idoneæ sunt pecudibus
mactandis fovendisq; ignibus: In quem finem aræ, tam
apud Judæos quàm apud gentes è lapide construebantur,
vel è tabulis are contactis aut terrâ interius opple-
tis. Quanquam damnari non queant aræ fixæ; si canæ
modò Domini ferviant. Et prisca mensas suas appella-
vère altaria, haud dubie ad imitationem Patrum veteris
Testamenti. *Ista Bullinger. quem laudamus innocentie te-
stem, cum dicat. NON QVEVNT DAMNARI A-
RÆ FIXÆ, si cena inserviant. Nobis ita serviunt, ido-
latria minimè serviunt. Igitur confecta res est; confectum
pro nostra sententia est negotium.*

*Objic: Minutius Felix non meminit altarium, qui
vixit seculo tertio. Respon. Ob persecutiones fieri potuit,
tunc non habuisse aras: attamen Cyprianus σὺν Χρῆστῳ Mi-
nutij meminit earundem ararum. Dein sufficit, apud unum
vel alterum extare altarium indicia, nempe Tertull. Cypri-
an. quorum illi Minutius fuit equalis, si Bellarmino credi-
mus Tom. 7. Oper. ad ann. 206. A testimonio negativo (præ-
cisè & rigoroſe) humano ad rem ipsam negandam, negamus
Consequentiam.*

*His ita expeditis, expedita est vera intelligentia senten-
tia, de libertate altarium: præpedita q̄q; omnis judicandi,
sugillandi, protervia, quâ cum SOLVM pugnamus, non
cum MODESTIA eorum, qui libertatem non invident, sed
& eam suo calculo probant. Ista ergò mittimus.*

Altaria non 36. *An in altaribus seruetur, extra communionem
sunt custodi- Christi corpus? Ita docet Alphonsus à Castro lib. 6. heresif.
Eucharistie. 12. fol. 189. a. b. cujus rationes facile profligabimus in consi-
tu. Adde hic lepidam historiam, doctrina transubstan-
tiationis istius Pontificie admodum adversam. Eam refert
Æneas Sylvius (postea Pius II. dictus) lib. 1. num. 39. de
dictis & factis Alphonsi Regis. Verba Sylvij ista sunt:*

Alphonsi Re- Sermonem habuit coram Alphonso, in cæna Domini,
gis historia ñ Antonius quidam Siculus, ordinem D. Dominici pro-
αξιωματικόνει- fessus: sive factus, gloriabundus sese Regi obtulit, &
τθ. quasi parum ex pulpito gannivisset, novas de Sacra-
mento Altaris quæstiunculas introduxit. Cui Rex. Obse-
cro (inquit) Rabbi. Vas aureum aperuit quispiam, in
quo ante mensam Eucharistiam condiderat, nihil ibi
præter vermiculum reperit, ex auro, quod purissimum
mundissimumq; fuit, & undiq; clausum, non potuit
vermis nasci: neq; ex accidentibus, quæ illic absq; sub-
jecto aderant. Ergo ex Christi corpore productus ver-
mis, & ex substantia DEI, quid aliud quàm DEUS pro-
deat? Vermis igitur DEUS, quid tu ad hæc? OB TICU-
IT Monachus. Nos, qui eramus in corona, Theologi-
cas à Rege Scholas hæud frustrâ visitatas esse cognovi-
mus. *Ista Æneas Sylvius, ista Papa: τὴν περὶ τὴν αριεταν-
tia. O beatas Respubl: quarum etiam Dii theologizant non-
nunquam, magno hujus Regis exemplo, maximo Reip. fructu.*

37. *Sed quid de ara ignoti DEI sentiendum? di-
spiciamus. Ejus fit mentio Actor. 17. cum Paulus Athenas
venisset, Epicuræos & Stoicos Philosophos egregie refutavit.
istâ quidem arâ visâ. ut rectè tradit Epiphani: lib. 1. Tom. 3.
fol. 106. Hæres: & prolixè commemorat T. Beza in h. l. Actor:
ex Diogen: Laerti: Videatur uterq;: Licet Oecumenius aliam
causam afferat, nempe Atheniensium legatos spectro Panis
moni-*

monitos, quod alios Deos negligerent: ideoq; ignoto, qui- Ara ignota
cunq; demum foret. DEO hanc aram dicasse. Alii ignotum DEI quæ?
DEVM exponunt, Christum crucifixum fuisse. Hugo Ly-
ra. Sanchez; sed id remotius est.

38. Si queras, cur DEVS vocetur ignotus? Re-
spond. (1) quia simulachra coluerunt Athenienses: & per
hac DEVM. (2) quia vocarant ita ignotum. (3) quia in
cognitione suapte culpâ aberrabant. (4) quia ubi promiscuo
Religionis cultu DEVS afficitur, verus DEVS ignora-
tur, veri DEI tandem cultus obliteratur.

39. Inter hos referre possumus, qui altaria in hono- Altaria an in
rem Sanctorum adificant: Omnino id magno cum peccato honore San-
conjunctum est, putâ idololatriâ, cum nempe Sancti alicu- ctorû struen-
jus ossa sub altari recondunt, & eundem Patronum constitu- da?
unt istius Basilicæ, sive ædis, ut scribit Jacob Bayus lib. 3. cap.

30. institut: catech: Durand. lib. 1. cap. 7. n. 24. p. 35. (non
secus ac olim Gentiles loca certa suis sacrabant Dijs: Epi-
daurum urbem Peloponesi Æsculapio. Parnasum montem
Apollini &c. vide Ravis. p. 60. officina).

40. Veteres quidem Oratoria extruebant tales Basili-
cas & memorias Sanctorum frequentabant: Vide August:
lib. 22. cap. 10. sed Patronos aut Mediatore non faciebant,
non autores beneficiorum. Quod etsi Bellarminus lib: 1. c.
17. de Beatitudine sanctor. propos. 1. videatur fateri: ipsa
tamen praxis contradicit.

41. Nam divæ virginis Hallensî Lipsij laudibus ornata i- Maria Dea.
sta attribuit: DEVM quod sibi divinitatis & omnipoten-
tiæ (N. B.) jure proprium est, non modo Deipara & sanctis;
verum etiam quod mirabilius est, eorum imaginibus com-
municare dignatum esse, ut scribit B. Lyd. Tom. 1. p. 127.
Waldensî:

42. Benè se habet: Si Maria, si Sancti hanc cum Deo
C3 potesta-

potestatem habent communem, alterutrum conficitur: vel invocandos esse, ut beneficiorum autores, sanctos: vel eosdem benefaciendi propensione nobis deesse.

Peregrinationes ad aras.

43. Peregrinationes ad ejusmodi aras, reliquiarum thecas, susceptæ spe veniæ impetranda & meriti & satisfactionis Scripturæ exemplis minimè roborantur, eisi adversè prolixè de his commententur. Bayus lib. 3. c. 31. institut. Bellarm. Bover: alij.

44. Quid verò mentis Hieronymo fuit (si perstat sententia Pontificiorum de Peregrin:) qui Paulinum Monachum à peregrinationibus dehortatur? Sed hic fingunt distinctionem. Esse quidem laudabiles peregrinationes, non tantum ad perfectionem aut salutem necessarias, neq; omnibus personis expedientes. D. Bayus. d. l. Scilicet alia Monachorum, alia Laicorum media, via alia aliq; pro statu personarum varia. Nos unam salutis potiundæ viam, DEO docente credimus, DEO ducente ibimus.

Epilogus.

45. Quis sensus? Peccata Israël in cornibus altarium esse scripta? Jerem. 17. v. 1. Breviter pro Sylloges nostra Epilogo, dicti Prophetici videamus sensum, qui patet ex seq: (1) Cornua ararum erant earundem extremæ partes, quæ victimarum sanguine redundabant, eo aspersa. Exo. 29. 12. Levit. 4. 7. 18 (2) Cum verò multa altaria extruerent Israëlita (cum tamen unum saltem altare DEVS fieri præcepisset) inq; ijs simulachris Gentium hostias libarent publico scandalo & omnium piorum inexplicabili gemitu: hinc (3) tanti flagitij turpitudine publicè nota esse scribitur, ac si illa totidem verbis descripta, omniumq; oculis & iudicijs sacrilegij hujus, ut bene Hieronym. in h. l. exposita fuisset. (4) Alij observant Idolorum nomina Altaribus inscribere solitos fuisse cultores. Igitur & Deastrorum suorum nomina Israëlita quoq; (ut Actor. 17.) suis aris inscripsisse dicendi erunt,

runt, quod hoc loco taxat Hieremias. Ita igitur externa idololatria publica erant monumenta: qua si inter Christianos desint; studio eritendum est maximo, ne cor & conscientia alicui sit idololatrie interna ara, in qua cujuslibet peccata consignantur. Itaque sic vacandum Scientiæ, (cui aliquot problemata dicavimus, per precedentes theses,) ut Pietatem & conscientiam non negligamus, cujus informanda ergo

46. Non abs re fecerimus, si sequentia nota verimus porismata vel aphorismos, ad praxin pertinentes.

1. Didascalica. (1) in cultu D E I nihil fingendum (ex humano ingenio & ausu) qui primus aras erigi iussit.

(2) Diaboli fraus, qui decipit homines sub pretextu Religionis: Hinc ara Gentilium: Sævicia hominibus tñs ἀθεοπροδοσίας instillantibus: κακοζήλια D E V M imitantis & sub specie quadam veri, homines circumvenientis. è thes: 11. seq: 15.

47. (3) In factis Sanctorum multa sunt extraordinaria. è thes. 6. (4) Magna N. T. felicitas, ubi ipsum altare Christus est. è thes. 9. (5) Potest D E V S remove alitare, ubi spretum jacet & neglectum è thes. 10. (6) Bona intentio bonum opus non facit è thes. 16. (7) Crevit de seculo in seculum superstitio è thes. 20. 21. (8) Apparitiones Spirituum sunt fallacia Diabolorum è thes. 21. (9) Magna divini nominis est profanatio, si eo ad consecrandas res quasvis sine verbo utamur. è thes. 21. (10) Alius est Ecclesia & rerum in ea status sub. N. T. quam qui sub Veteri fuit. è thes. 29. (11) Transsubstantiatio nulla est, si Alphonso, si Sylvio credimus, è thes. 36. (12) quam ingens est cognitionis divina thesaurus! è thes. 37. (13) Sancti honorandi, non invocandi è thes. 39. eorum laudes nimia, gloria D E I sunt inimica. ibid.

48. 2. Hortatoria. (1) Magna fides Abrahami, Filium

Filium in arâ mactaturi è thes. 13. (2) Probanti D E O obtemperand. Non est gratior D E O victima, quàm cor fidele. (3) Magna in Isaacco obedientia. (4) Immiser cordia Parentibus fugienda, è thes. 16. (5) Gratias agamus D E O, qui nos eripuit de potestate tenebrarum. è thes: 22. (6) Osculum spirituale fidei nostræ libemus altari, J E S V Christo. Cantic. 1. v. 1. (7) Pro libertate suæ Ecclesiæ suorumq; est pugnandum. è thes: 31. (8) Si Christus est unicum altare nostrum Heb. 13. 10. ergò offeramus ei hostiam patientiæ, ex Philip. 1. c. v. 29. Epist. Apostolis Act. 5. 41. laudis Ps. 50. 23. Osee. 14. 2. beneficentiæ in pauperes. Matth. 25. Laudabile hoc est sacrificium, si cor tuum est holocaustum, quod totum ardeat, & in quo semper ardeat ignis charitatis. Levit. 6. Cantic. 8. quig; veterum Adamum extinguat.

49. 3. Correctoria. Nulla est tam tetra religio, quæ non sibi suos impetret assecloa, è thes. 14. 15.

Superstitionis tam efficax est venenum, ut omnia in homine extinguat, è thes. 16.

Qui contra nostra altaria disputant Calviniani, contra libertatem, contra veritatem, contra Doctorum suorum disputant gravitatem. è thes. 35.

Frustrà peregrinatur corpus, ubi à D E O animus peregrinatur. Ad eum non accedis per locum, sed per gemitum.

Caveamus ad altare nostrum ascendere per gradus; Ita in V. Testamento præceperat. Istud verò fit, cum divinas res irreverenter tractamus, aut cum superbiâ, vel indecenti gestu. D. Rung; in cap: XX. Exodi. v. ult. & J. Brentius.

50. 4. Consolatoria. (1) De aris, deq; rebus: ad eas spectantibus semper inde ab initio Ecclesiæ magnæ fuerunt lites: Nostras non miremur. Hoc litium jure exercitium nostrum sit

fit solatium. (2) Maximo est solatio animabus nostris,
Christum esse spirituale nostrum altare, *cujus gratiâ De-
um accedere possumus. cuius.* Lignum est imprutibile, san-
ctissima Christi humanitas. 2. Aurum, altissima *τὸ χρῆμα*
DEITAS: 3. Artifex, virtuosissimus. O altare pretio-
sissimum! 4. Dolatum & præparatum per varias cruces
& persecuciones, quarum Christus erat refertissimus. 5.
Compactum per crucis dolores. 6. Statuminatum in
corde Patris altissimi, qui suo hoc altari nobis amorem si-
gnat, & filij proprij sanguine eum depingit. 7. Depressum
in terram, pondere iniquitatum nostrarum, *Esai. 53.* 8.
Gravaturn ingenti earundem sarcinâ. Benè locum &
sanguine proprio conspersum, septem vicibus, puta, in cir-
cumcisione, sanguine passionis sudore, in flagellatione, in co-
ronatione, in manuum perforatione, in pedum transfixione, in
lateris apertione. 9. Resolutum per mortem *Pf. 16.* 10.
Reædificatum per gloriosam resurrectionem *Ioh: 2.* 11.
Sublimatum in gloriâ, cum celos ascendens, ad dexteram
omnipotentis sessum iret Christus. 12. Thusadolens sua in-
nocentia, *DEO* patri, cum pro nobis intercedit *Rom. 8.* 13.
Non Levitas tantum, sed & omnes fideles admittens. O altare
gratiosissimum! 14. Cujus victima aut ignis nunquam ex-
tinguetur, coram Deo: Sed et ne unquam hoc Spirituali-
um hostiarum altare, *JESVS CHRISTVS*, salvificâ
cognitione sui in nostro *ORBE,*

VRBE,

CHORO,

FORO,

CORDIBVS extinguatur, e-
undem Jesum Christum, intimis cordium nostrorum gemi-
tibus deveneramur: *AMEN!*

D

Corol-

Corollaria.

1. Si damnare recedentes à fidei consonantiâ, est charitatem violare; Christus, prophetæ, Apostoli, charitatem violarunt; omnesq; violant, qui τὴν ἑτεροδοξίαν dānant. Contra anonymum, in *delineatione* brevi fidei Christianæ Eleutheropoli excusâ. anno 1632.
2. Non probamus Heraclij edictum, cujus hæc summa: *NE QVISQVAM confitetur vel VNAM, vel DVAS in CHRISTO voluntates*, ut refert Cedren: in *Anna-*lib: Non n. in fidei causis ita licet ἐπέχειν.
3. De Sacerdotum conjugio disputatum olim multis, multis hodie disputatur. Affirmatiua hujus problematis placet Æneæ Sylvio, postea Pio II. dicto, Romanæ Ecclesiæ Pontifici, lib. 2. de Gestis concilij Basileens: fol. 59. edit. Basiliens: & Colonienf: in Fasciculo rerum expetend: fol: 25. col. b. lit. E. F. & J. Baptistæ Mantuan: in Fastis, multisq; alijs.
4. Christophori Ostorodi *iniquissima* est censura, ritum genuflexionis ad nomen JESV factæ, SUPERSTITIONEM, SUPERSTITIOSUMq; usum vocitantis, cap. 19. num. 14 pag. 129. Instit: vernacul: Racov: 1625. apud Sternatzky edit: Diximus iniquissimam hanc censuram, sive Ostorodi, sive complicum ejusdem, simplicitati nostræ, piæ, devotæ,

votæ, objectantium mentis intentæ signum.
5. Hæretici, qui hodie de pietate multa deblaterant, ut scientiam Christi salvificam tollant, non intelligunt illud Christi: *HÆC facienda: nec illa omittenda*: Sed vellem ovillam ostendunt, ut lupinam tegant. **MANE NOBISCUM DOMINE, QUONIAM ADVESPERASCIT!**

Ad Dn. Respondentem.

Nos absterreri si perpeteremur ab Aris,
Baptisteria gens vellet avara sequi.
Baptisteria si sacrâ turbaret ab æde,
E Sacramentis vellet abesse Deum.
E Sacramentis si Numen abire juberet,
Quid Sacramentis posset inesse sacri?
Ergò defenses Aras, ne postea tentent
E Sacris Numen præcipitare suis.

Amicè hæc paucula addere volebat

Georgius Nicolaus Erasmus,
Ohrdruvio-Tyrigeta.

ALIUD.

 *Vi bonus esse cupit miles, multum studet armis:
At sacris, qui vult vir sacer esse, studet.
Ergò, queis, HENRICE, studes, fac; perge tueri
Templi sacra: hinc te fructus honorq; manet.*

Iohannes Mollerus Leor:Silef.

Ad Ornatissimum Dn. Respondentem.

NE metuas, HENRICE, pium certamen inire
His cum, queis aras destrüere est volupe;
Sed propugnator thesium impiger esto tuarü,
Causæ confidens in bonitate tuæ:
Pars adversa illas licet impugnare laboret,
Responsis tendens retia mille tuis;
Te tamen his laqueis non irretire valebit,
Ipse, DEO, sed Tu, PRÆSIDE, victor eris.

*benevolentia testificandæ gratiâ
facieb.*

*Christophorus Cato
Leorino-Silesius.*

ALIUD.

ARÆ sanctæ usum perdocte Henrice revolvis,
Est ARÆ famulus nam pater ipse tuus.
Res ideò ARARUM sacras si discere pergas,
Servo ARÆ forsân tu patre major eris.
Ascendas igitur pro ARA sacra pulpita, donec
ARÆ recta sacra ad te vehat alta DEUS.
Hos voti meritos ARÆ tibi defero honores:
ARARUM DEUS has audiat aure preces.

*Humanissimo nec non Doctissimo Dn. Resp.
amico & populari dilecto. l. scrib.*

*Johannes Bremerus
Lubecensis.*

FINIS.

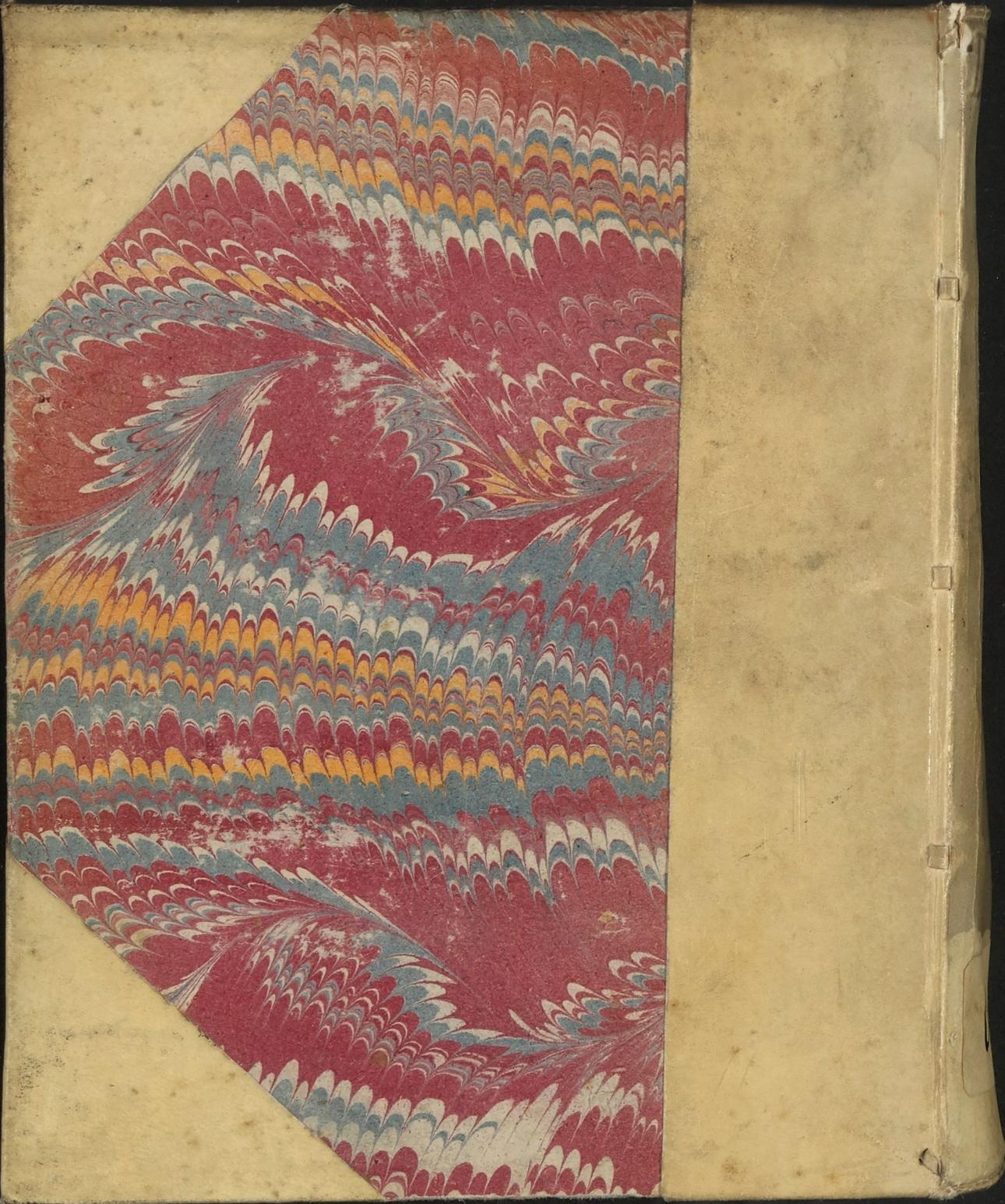
617.

di

m-

22.

In sancto nomine JESU!

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Sive

POSITIONES,

DE ARIIS

VEL ALTARIBVS,

SCHOLASTICÆ:

quas divinâ præeunte

LVCE & DVCE,

